

Fokus på enkeltindividet i senklassisk og hellenistisk kunst.

Overordnet kan man sige, at kunsten fortsatte tendensen fra Den Peloponnesiske Krigs. Den tid, hvor borgernes tro på det fælles demokrati og fællesskabets styrke smuldrede, og kunstnerens fokus derfor flyttede til det individuelle menneske og menneskers individuelle følelser og håb, drømme og længsler. Den store interesse for det enkelte individ og dets karakter havde den helt naturlige konsekvens, at billedhuggerne begyndte at lave egentlige portrætter, hvori de forsøgte at skildre både personens fysiske udseende såvel som personens egenskaber, *etos*.

Ved at skildre enkeltpersoner så konkret i portrætterne forlod kunstnerne det princip, som have været fremherskende siden de arkaiske kouros- og korestatuer, nemlig at repræsentere en specifik person gennem en idealiseret standardtype på "ung mand", "ung pige", "atlet", "kriger" osv.

Republikken

Romernes overtagelse af den græske verden blev helt afgørende for romersk kunst og kultur. Med den romerske erobring af de græske byer i Syditalien, Grækenland og Vestlilleasien oversvømmedes Rom af græsk kunst. Bybilledet i Rom var fra da af stærkt præget af berømte, gamle, græske værker plyndret eller købt overalt i den græske verden. Desuden begyndte græske kunstnere i republikansk tid at slå sig ned i Rom for at tilfredsstille romernes efterspørgsel efter græsk kunst eller kunst i græsk stil.

Den græske kunst i Rom bestod fortrinsvis af kunstværker, der kunne tilfredsstille ønsket om pragt, skønhed og underholdning og samtidig bevise Roms magt til at hente alt smukt og spændende til byen fra de lande, romerne beherskede.

Portrætter og æresskulpturer

I relation til det republikanske styres institutioner og mulighederne for at få indflydelse og en politisk karriere i Rom var det vigtigt at kunne henvise til berømte forfædre, og at man tilhørte agtværdige slægter. Derfor var mere eller mindre private opstillinger af æresskulpturer en vigtig skulpturtype i den republikanske periode. Der har været massevis af denne type, men på grund af metalværdien er de næsten alle for længst smeltet om.

At tilhøre de fornemste romerske slægter var som nævnt meget vigtigt i det romerske samfund og derfor udvikledes portrætkunsten til et meget højt niveau. Ifølge skriftlige kilder opbevarede romerske patricierfamilier portrætter, måske som dødsmasker af voks, af berømte forfædre, i huset. Ved særlige lejligheder, som blandt andet begravelsesoptog, blev portrætterne båret med i processionen og demonstrerede offentligt familiens betydning. Denne særlige romerske tradition blev i sammenhæng med den højt udviklede græske portrætkunst grundlaget for romernes portrætkunst i senrepublikken og kejsertiden. Med portrættets stil og med hjælp af forskellige kunstgreb kunne en dygtig billedhugger – efter bestillerens ønske – præge den afbildede persons udtryk i en bestemt retning.

Jo ældre – jo bedre

I republikansk tid var det vigtigt at være en gammel, klog mand med stor erfaring. Formentlig derfor er mange portrætter fra denne periode næsten overrealistiske ("veristiske") i deres skildring af alderdomstegn som rynker og indfaldne kinder. På denne måde har den romerske portrætkunst en helt basal rolle som kommunikationsmedium på en meget mere konkret og praktisk måde, end den græske havde.

Propagandakunst og historiske relieffer

Efterhånden udviklede ledende borgere i den romerske republik et voksende behov for at kommunikere budskaber ud til befolkningen på en anden og mere håndgribelig måde end grækerne havde gjort. Til det formål blev de nødt til at udvikle en anden type kunst, som man lidt firkantet kan betegne som propagandakunst, fordi den har til formål at fremhæve bestemte enkeltpersoner og deres bedrifter. Den blev et særligt romersk kendemærke og er den vigtigste romerske skulpturtype i hele kejsertiden, hvor den organiseres med stor fantasi og omhu – og omkostning.

Men den tager sin begyndelse allerede i republikansk tid, hvor generøse borgere af eliten eller sejrige generaler kunne markere deres bedrifter med skulpturer, mest relieffer, som fortalte offentligheden om deres fortræffeligheder.

Kunsten og magthaverne

Pompejus (106-48 f.v.t.) var en romersk politiker og hærfører på Ciceros tid. Marmorkopi af original i bronze fra 55 f.v.t.

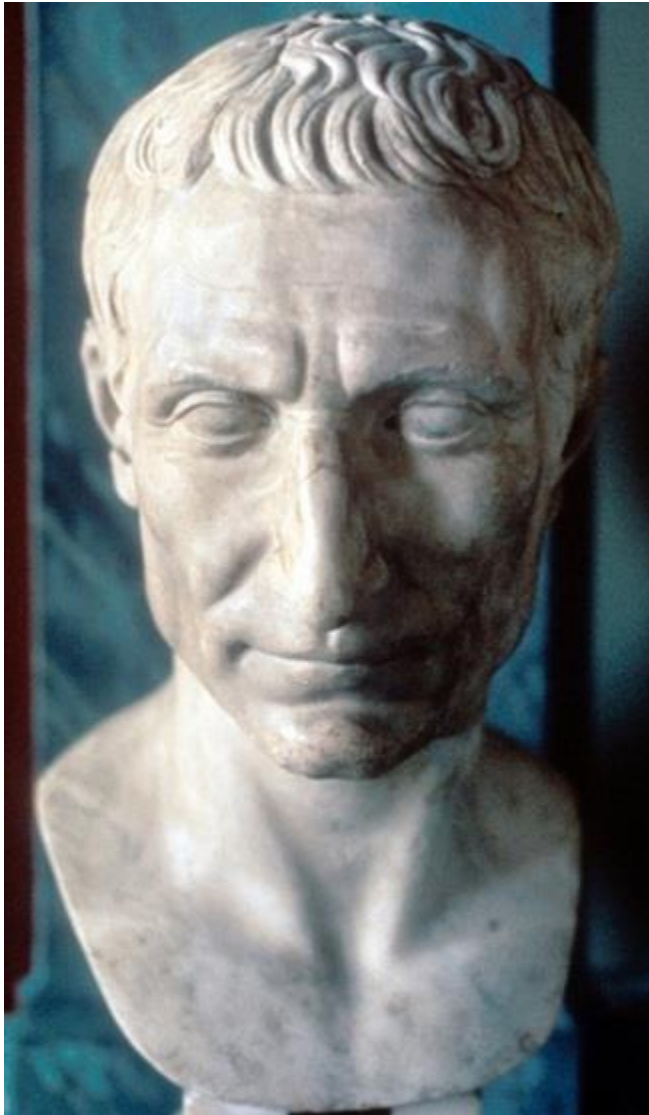
Ny Carlsberg Glyptotek, København.

Mens de ledende mænd i den romerske republik yndede at lade sig afbilde som gamle, rynkede mænd ændredes det noget under de omskiftelige forhold under borgerkrigen i den sene republik.

Et særligt godt eksempel på dette er generalen Pompejus, der havde stor succes med sine krigsforehavender på romernes vegne. Han ryddede det østlige Middelhav for pirater og gjorde dermed handelen sikker til gavn for økonomi og erhvervsliv. I Lilleasien besejrede han Mithridates og han erobrede Syrien, som kom under Romerriget. Portrættet af Pompejus skildrer uden tvivl hans udseende temmelig realistisk og troværdigt, men medens de gamle, republikanske senatorer og

patriciere ville fremstilles som erfarne, kloge romere lod Pompejus sit portræt få en karakter, der ledte tanken mere hen på de græske, hellenistiske konger, ikke mindst den berømteste af dem alle, Alexander den Store.

Pompejus' selvfremsstilling i dette portræt bekræfter dermed baggrunden for det romerske senats utryghed, ved at Pompejus opbyggede så kraftig en personlig magtposition, der kunne ses som en trussel mod den republikanske forfatning. Blandt Pompejus' bedrifter var opførelsen af et kæmpestort teater af sten, det første i Rom, hvor der længe havde været modstand mod den slags, "dekadente", græske udskejelser.

Julius Cæsar, ca. 30-20 f.v.t. Marmor. Mål: H: 52 cm.

Vatikanmuseet, Vatikanstaten.

Pompejus besejredes i 48 f.v.t. af sin tidligere allierede, Cæsar, som dermed fik en dominerende position i Rom. Cæsar tilkæmpede sig endnu større magt, og da han i 44 f.v.t. fik overdraget titlen som diktator på livstid (dictator perpetuo), havde han gjort sig til enehersker. Forsvarerne af det romerske,

republikanske styre greb da til den udvej at myrde Cæsar. Det skete ironisk nok ved Pompejus' teater den 15. marts 44 f.v.t.

Identifikationen af Pompejus' og Cæsars portrætter er sikret ved hjælp af møntbilleder. Som den første satte Cæsar sit portræt på mønter og kunne dermed sprede sit billede og andre budskaber ud til en bred del af befolkningen. På hans mønt fra samme år som han blev myrdet ses et billede af Cæsar i profil omgivet af teksten dictator perpetuo, "diktator for altid", en titel der måske kostede ham livet.

Cæsar anlagde et nyt torveanlæg ved siden af Roms ældgamle Forum Romanum. For enden af torvepladsen byggede han et tempel for Venus, hans egen juliske slægts stammom. Dermed havde han stærkere end nogen tidligere brugt kunsten til at markere sig i Rom og til at tjene sit politiske mål. Men den romerske republiks dage var talte. Cæsars adoptiv søn, Octavian blev i 27 f.v.t. den første romerske kejser under ærestitlen, Augustus.